

Naročnina za Jugoslavijo: celoletno 180 din (za inozemstvo: 210 din), za 1/2 leta 90 din, za 1/4 leta 45 din, mesečno 15 din. Tedenska izdaja za celo leto 60 din. Plača in toži se v Ljubljani.

Uredništvo: Ljubljana, Gregorčičeva ulica 23. Tel. 25-52. Uprava: Gregorčičeva ul. 27. Tel. 47-61. Rokopisov ne vračamo. — Račun pri poštni hranilnici v Ljubljani št. 11.953.

Izhaia vsak ponedeljek, sredo in petek

Ljubljana, ponedeljek 21. oktobra 1940

Cena posamezni številki din 150

Svinčnik v roke!

Delo in naloge gospodarskih ljudi in podjetij se pri nas navadno presojajo silno površno ter z izbrano nekritičnostjo. Vidi se le ugodne strani, nikakor pa se neče videti neugodne in naj bi bile te še tako kričeče. Iz te površne in čisto neresne sodbe pa se je rodilo ono nesrečno mnenje, da je vsak trgovec bogataš, vsak industrialec najbolj brezskrben človek in vsak bančnik tako z vsemi dobrotami sveta obdarjen človek, da sploh nima para na svetu. Ta miselnost vlada v naši javnosti, a tudi na višjih mestih in razlika je le v tem, da se v preprostem žargonu izraža to mnenje bolj surovo in drastično. V duhu tega žargona je, če potem čitamo v listih, da so gospodarski ljudje sami zajedavci v gospodarskem življenju, da so izkoriščevalci ljudstva, da so oderuhi in umazani egoisti, ki bi se morali po vrsti pobesiti.

To je miselnost, ki danes vlada v naši javnosti in iz te miselnosti so se porodile tudi vse naše odredbe proti draginji, pomanjkanju blaga in kontroli cen. Praktičen uspeh teh odredb je bil sicer silno majhen, ker je draginja ostala in tudi nobeno drugo zlo ni bilo odpravljeno. Pač jasen dokaz, da so vse te odredbe slonele na napačni predpostavki in da bi se zato morala temeljito revidirati. To se pa ni zgodilo, ker je pač bilo vendarle prijetno, če se je mogla vsa krivda za sedanje nadloge naprtiti drugim, pa čeprav so bili ti najmanj krivi.

Toda z napačnimi sodbami se ne odpravi nobeno zlo, temveč le z objektivno ugotovitvijo vzrokov zla. Šele potem se more zlo samo odpraviti. Treba je zato vzeti svinčnik v roke ter preračunati, če so gospodarski ljudje v resnici tisti, ki so nagnali draginjo tako visoko. In če bi kdo vzel svinčnik v roke, bi moral ugotoviti naslednje:

Od kar je izbruhnila vojna, so se izdatki vseh podjetij velikansko zvišali. Najprej so bili zvišani neposredni državni davki. S tem so se zvišale tudi vse samoupravne doklade na te davke. Vrh vsega pa se je davčni sistem tako kompliciral, da so morala podjetja nastaviti nove ljudi ali pa so bila v nevarnosti, da bodo padla pod bič kazenskih sankcij. Vse to je rezijsko podjetij znatno podražilo, višja rezijska pa se more plačevati le z večjimi dohodki.

Zvišale so se nato socialne davščine, zvišale železniške tarife, zvišale plače nameščencev, kar je vse povzročilo novo zvišanje rezijskih stroškov. Podražili so se prevozniki in zavarovalni stroški, poslabšali plačilni pogoji, skratka: kar neprestano so rasli rezijski stroški. Te pa je mogoče — kakor že rečeno — kriti le z večjimi dohodki. Teh pa zlasti v trgovini in obrtu ni bilo, ker so glavni odjemalci, to so nameščenci, ohranili iste dohodke in zato manj kupovali ko prej. Ni bilo torej večjega prometa, ki bi omogočil plačevanje višjih rezijskih stroškov. Preostalo je torej le eno sredstvo, da se zviša kosmati dobiček.

Ravno nasprotno pa se je zgodilo. Kosmati dobiček se je zapovedal nižji, a navzlic temu naj bi trgovci plačevali večje rezijske stroške! Gospoda, svinčnik v roke, ker to ne gre! Če mora trgovec

plačevati večje davke, za razne dajatve, za blago, za prevoz blaga itd., potem mora tudi več zaslužiti ali pa mora likvidirati. Govori se sicer, da je trgovec več zaslužil, ker je njegovo prej kupljeno blago dobilo višjo ceno. Res je to in v tem je tudi razlog, da so mogli trgovci plačevati višjo rezijsko. Toda plačevali so jo iz substance svoje trgovine, in čim bolj so morali segati po njej, tem bolj prazne so bile police v trgovini. In še na nekaj je treba opozoriti. Iz trgovine je odhajalo dobro blago, na novo pa prihajalo blago mnogo slabše kakovosti.

Ali pa je v interesu javnosti, da postajajo trgovine prazne, da se

kakovost blaga slabša? Ali so je uničeno to, ali ima javnost od tega dobiček?

Zato pa svinčnik v roke! Če mora gospodarsko podjetje plačevati toliko več davkov, mora narasti tudi njegov kosmati dobiček! Če je bil pri neprimerno nižjih rezijskih stroških dopusten kosmati dobiček 25%, potem sedaj ne more zadostovati le 15% kosmati zaslužek. Od nekod se vendar mora vzeti denar za dražjo rezijsko. Kajti če se to ne zgodi,

mora rezijska uničiti podjetje. Če pa je uničeno to, ali ima javnost od tega dobiček?

Zato svinčnik v roke in izračunajte najprej, za koliko se je trgovcu, industrialcu ter obrtniku podražila rezijska in šele potem se sme določevati najvišji dopustni kosmati dobiček. Če pa se tako ne bo postopalo, se bodo izpraznile zaloge trgovin in na slabšem bo mo vsi.

Vzeti je treba svinčnik v roke, če se hoče pravilno soditi, kaj trgovec danes zasluži in koliko bi moral zaslužiti, da ostane njegova trgovina na dosednji višini. Le od polnih trgovin ima javnost kaj, ne pa od praznih!

je pšenica letos sploh izpadla iz našega izvoza. Zato pa bomo več izvozili koruze in pa onih predmetov, ki smo jih prej izvažali v druge države. Tako se bo povečal izvoz stavbenega lesa v Nemčijo.

Kar se tiče našega uvoza iz Nemčije so tudi predvideni kontingenti, v okviru katerih nam bo Nemčija dobavljala svoje blago. V njih so obseženi vsi važnejši predmeti našega uvoza iz Nemčije, kakor premog, železo in železni izdelki. Mnoge teh kontingentov so nam Nemci zvišali, ker so upoštevali, da zaradi vojne ne moremo dobiti teh predmetov iz drugih držav. Izjavili so celo, da bodo šli vsem našim željam na roko, če bodo to izvozne možnosti količkaj dopuščale.

Tudi v vseh drugih vprašanjih je bilo doseženo soglasje med nemško in našo delegacijo. Tako so Nemci obljubili, da se bo čim prej osvobodilo naše blago, ki je ostalo v Norveški, Danski, Belgiji in Franciji v hipu, ko je zasedla te države nemška vojska. Sklenjeni so bili nadalje plačilni sporazumi z Belgijo, Norveško in Poljskim guvernermanom. Na podlagi vseh teh sporazumov se bo mogel razvijati blagovni promet s temi deželami.

Končno naj izrazim svoje zadovoljstvo, da se je v teh težkih časih doseglo popolno soglasje v vseh gospodarskih vprašanjih, ki zanimajo Jugoslavijo in Nemčijo. Ne dvomim, da bo duh, ki je dosedaj preveval te odnose, ostal glavno obeležje tudi vseh bodočih gospodarskih sporazumov med obema državama.

Člani nemške delegacije z dr. Bergemannom na čelu so po podpisu protokola odpotovali v Berlin.

120 naredb in pravilnikov se pripravlja

Nova organizacija našega izvoza in uvoza na podlagi uredbe o kontroli zunanje trgovine se je začela izvajati. Po temeljnih načelih te uredbe se bosta kontrola in dirigiranje izvoza ter uvoza uredila s posebnimi navedbami trgovinskega ministrstva s pomočjo posebnih naredb z zakonsko močjo. Tudi organizacija izvoznikov in uvoznikov se bo izvedla z navedbami in pravilniki. V vsem bo izdano okoli 120 naredb in pravilnikov, kakor se poroča iz Beograda. Znatno del teh naredb in pravilnikov je že izdelan. Kar bojimo se, da bo tega blagoslova predpisov preveč in da bodo našo zunanjo trgovino otežkočili, ne pa olajšali.

Naša prva pošiljka blaga v Sovjetsko Rusijo

V soboto je bila odposlana v Sovjetsko Rusijo naša prva pošiljka blaga, ki so jo Rusi kupili pri nas na podlagi letos sklenjene trgovinske pogodbe. Poslali smo tanin, v prihodnjih pa bo poslana večja pošiljka ferrosilicija.

Sovjetsko trgovinsko zastopstvo se je dne pogajalo tudi za nakup večje količine svinjske masti. Z naše strani pa se je izrazila želja, da se svinjska mast zaenkrat ne izvažata, dokler traja sedanja napetost na trgu, ker je sicer nevarnost, da bi se mast znova podražila. Čez en mesec pride na trg večja količina debelih svinj, ki so bile znežene z novo koruzo in tedaj bo mogoče ustreči sovjetski želji. Izvoz masti je sedaj ustavljen tudi v druge države.

Gospodarska pogajanja z Nemčijo zaključena

V soboto je bil v Beogradu podpisan protokol XII. zasedanja Stalnega jugoslovansko-nemškega gospodarskega odbora, ki je začel zasedati 20. septembra. Protokol sta podpisala šefa obeh delegacij, in sicer za Jugoslavijo pomočnik zunanjega ministra dr. Pilja, za Nemčijo pa ministerialni direktor dr. Bergemann. Podpis protokola se je izvršil na zelo slovesen način ter je prisostvovala podpisu

celi vrsta naših najodličnejših gospodarskih ljudi ter najvišjih uradnikov ter vsa nemška delegacija in nemški poslanik v. Heeren.

Z novim protokolom je urejena cela vrsta finančnih in gospodarskih vprašanj, tako zvišanje tečaja nemške marke, odprava preferencialov, ureditev plačilnega prometa itd. Po podpisu protokola je dal zunanji minister Cincar Marković daljšo izjavo, iz katere navajamo: Šest let je že, odkar je bila v Berlinu sklenjena z Nemčijo trgovinska in plovna pogodba, ki je bila novost s svojimi novimi metodami gospodarskega sodelovanja. V čem je bila ta novost? Da je ena ko druga stranka zasnovala svoje sodelovanje na maksimalnem izkoriščanju svojih možnosti gospodarskega dopolnjevanja in si zato druga drugi pomagala, kjer je bila potreba največja. Tako smo mi Nemčijo oskrbovali v mejah naših možnosti s surovinami in živilci, dočim so nam Nemci v nadomestilo zajamčili: 1. zagotovljen odjem naših glavnih pridelkov na svojem velikem trgu v obliki pogodbeno določenih kontingentov; 2. dobre cene v obliki preferencialov. Na ta način je dobilo naše gospodarstvo od 1. 1934. samo na razliko med našimi in svetovnimi cenami okoli 800 milijonov dinarjev več dohodkov.

Če se upošteva, da je v onem času naša gospodarska proizvodnja najbolj trpela zaradi nesigurnosti trga ter nizkih in nerentabilnih cen, se šele more prav oceniti pomembnost nove trgovinske politike, ki je bila inavgurirana s pogodbo iz 1. 1934. S to pogodbo je Nemčija pripomogla k dvigu kupne moči našega kmetovalca. Pozabiti se tudi ne sme, da se je ta politika začela izvajati v trenutku, ko je bila v Evropi in zlasti pri nas gospodarska kriza na višku, ko so bila povsod zaradi agrarne zaščite našemu izvozu zaprta vrata in ko je zaradi konkurence čezmorskih trgov padla cena naših proizvodov na najnižjo stopnjo. Težkoče prehodnih let kakor prevladovanje klirinškega sistema, naša prizadevanja za ohranitev plačilnega ravnovesja, povečanje izvoza, vse to je bilo doseženo zaradi novih prizadevanj nove trgovinske politike, ki ima danes izglede, da postane splošna evropska politika. Velike koristi,

ki jih je imelo naše gospodarstvo od te politike, se ne morejo zatajiti. To je razvidno že iz količinskega povečanja naše trgovinske zamenjave z Nemčijo. Od začetka 1934 do konca 1938 se je naš izvoz v Nemčijo dvignil od pol milijarde na skoraj dve milijardi din. Kar se tiče cen naših agrarnih proizvodov, se more reči, da so te celo čez potrebo narasle.

Danes pomeni Nemčija s 66% v naši zunanji trgovini našega največjega in nenadomestljivega partnerja. S svojo velikansko konsumno kapaciteto, nezlomljivo industrijsko proizvodnjo ter do najmanjše podrobnosti dirigiranim gospodarstvom, more Nemčija popolnoma zadovoljiti potrebe našega gospodarstva. Zato nas mora zanimati vsak korak, ki se stori za

Trgovinski minister dr. Andres

je nato podal izjavo, iz katere posnemamo:

V štirih tednih sta dovršile obe delegaciji velik posel, ki bi zahteval mnogo več časa, če ne bi obe delegaciji pokazali tako mnogo dobre volje. Rešenih je bilo mnogo vprašanj.

Zvišan je bil tečaj klirinške marke od 14:80 na 17:82 ter je bila s tem marka izenačena z dinarsko pariteto proti drugim klirinškim valutam. Nemci so pri tem upoštevali željo naše delegacije, da novi tečaj ne velja za posle, sklenjene pred zvišanjem tečaja nemške marke. S tem je bila odpravljena nevarnost, da bi morali naši uvozniki plačati večje zneske v dinarjih, kakor pa so računali pred zvišanjem tečaja.

Vprašanje preferencialov je bilo rešeno na ta način, da se uvede do 1. aprila prehodni režim in šele tedaj bodo preferenciali popolnoma izgubili svoj pomen. V tem času se bodo preferenciali postopoma zmanjševali. Preferenciali so bili odpravljeni, ker po prene-

hanju svetovnega trga niso več sodobni. Sedanja vojna je zaprla dohod na nemški trg vsem onim državam, katerih konkurenco nismo mogli pred vojno prenesti. Nemčija ima interes na našem blagu in se zato vprašanje konkurence sploh ne postavlja več. Naša delegacija pa je pri pogajanjih gledala na to, da ne bi odprava preferencialov ogrozila rentabilnost našega izvoza, če se v nadomestilo za preferencialne ne najde ugodna rešitev v cenah. Nemci so pokazali razumevanje za to prizadevanje in obljubili, da bodo skrbeli, da se bodo cene določile tako, da se bo mogel naš izvoz tudi po odpravi preferencialov neovirano razvijati.

Določevanje obnega načrta trgovinske zamenjave med obema državama je zahtevalo zelo veliko dela, ki je temeljilo na izvoznih sposobnostih in potrebah obeh držav. Pri določevanju kontingentov sta obe delegaciji upoštevali predvsem zadovoljitev domačih potreb. Zaradi naše slabe pšenične žetve

Značilen predlog

Ker naši kmetijski dolžniki na Hrvaškem in v Bosni nikakor ne želijo plačevati svojih dolgov, kakor je razvidno iz podatkov Privilegiarne agrarne banke, predlaga sedaj »Jugoslovanski kurir«, da bi morale naše oblasti proti tem slabim plačnikom postopati po bolgarskem zgledu. Bolgarska v mnogem oziru bolj pospešuje kmetijstvo kakor mi, vendar pa ne pozna nobene obzirnosti do kmetovalcev, ki ne plačujejo svojih dolgov. Zato imajo bolgarske oblasti odslej pravico, da izterjajo kmetijske dolge s prisilnimi prodajami, poleg tega pa morejo kmetijske dolžnike obsoditi tudi na zapor. Zaradi tega tudi ni na Bolgarskem nobenega zastoja v plačevanju kmetijskih dolgov. Mi sicer ne zagovarjamo tako radikalnih ukrepov, zlasti ker je slabo plačevanje kmetijskih dolžnikov posledica neverjetne demagogije, ki so je razvijali nekateri politiki, ki so naravnost agitirali med kmetovalci, da ni treba plačevati dolgov, vendar pa bi bilo treba nekaj ukreniti, da se to vprašanje že enkrat likvidira in da kmetovalci sedaj, ko je za njih proizvode največja konjunktura, poravnajo svoje obveznosti.

Pomanjkanje olja traja še nadalje

Ceprav je bilo pred kratkim dano v promet 200 vagonov jedilnega olja, se na trgu še vedno občuti pomanjkanje jedilnega olja. Olje, ki je bilo dano v promet je bilo takoj pokupljeno od potrošnikov, ker se danes olje v večji meri uporablja tudi kot nadomestilo za mast.

Pomanjkanje olja najbolj težko občutijo industrije, ki uporabljajo olje kot surovino. Mnoga podjetja, kakor n. pr. tovarne usnja, ki niso mogla nabaviti tehničnega olja, so začela uporabljati jedilno olje. Sedaj pa ne morejo dobiti niti tega olja. Da bi se ustreglo tem industrijam, so storjeni potrebni koraki, da se uvozi sulfurno olje iz Grčije in določena količina ribjega olja iz Norveške.

Kosti treba zbirati!

V naši državi je nastalo pomanjkanje nekaterih umetnih gnojil. Zlasti primanjkuje superfosfata. Ker je v kosteh zelo mnogo fosforne gnojila, so pristojni čimtelji sklenili, da se izvoz kostne moke prepove. Hkrati pa je bil izdan poziv na prebivalstvo, da zbira kosti. V državi je mnogo tovarn, ki odkupujejo kosti.

Ne samo kosti, tudi druge odpadke bi morali zbirati in na to smo že ponovno opozorili. Toda naši merodajni se zganejo vedno šele takrat, kadar nam leze voda v grlo.

Stanje kliringov

Po izkazu z dne 15. oktobra se je stanje naših kliringov izpremenilo takole (vse številke v milijonih dotične valute):

Aktivni kliringi:	15. X.	8. X.
Bolgarska din	3,24	3,42
Nemčija RM	1,56	1,39
Francija fr. fr.	3,23	3,23
Franc. kol. fr. fr.	2,68	2,68
Italija din	47,13	25,50
Španija pezeta	2,93	2,93
Pasivni kliringi:		
Madžarska din	22,77	11,89
Poljska din	18,89	18,89
Romunija din	5,86	6,07
Česko-Moravska Kč	60,24	65,00
Slovaška Ks	26,00	26,40
Nizozemska fl.	0,20	0,19
Turčija din	7,59	5,16

»Službeni list«

kr. banske uprave z dne 19. oktobra objavlja: Uredbo o spremembi § 248. zakona o izvršbi in zavarovanju — Uredbo o centrali za kurivo — Uredbo o prometu z gumami za motorna vozila — Ured-

bo o spremembi čl. 11. t. b) uredbe o draginskih dokladah za duhovništvo vseh konfesij — Naredbo o izvrševanju čl. 5. uredbe o prenosu poslov socialne politike in ljudskega zdravja — Spremembe in dopolnitve pravilnika o knjiženju, upravljanju in trošenju dohodkov iz sklada za izdelavo vstop-

nic, ostalih taksnih obrazcev in za nočno taksno revizijo — Spremembe in dopolnitve pravilnika o uporabi, vzdrževanju in amortizaciji potniških avtomobilov pri oddelku za davke ministrstva za finance in pri finančnih direkcijah — Odločbo o pobiranju prispevkov za kartelni sklad — Odločbo o či-

nu raznih šol in tečajev — Odločbo o činu trgovinskih šol — Spremembo in dopolnitev čl. 23. pravilnika o sprejemnih (oddajnih) radijskih aparatih — Spremembe in dopolnitve pravilnika o delu v monopolnih ustanovah in pravilnika o zaslužku monopolskih delav-

cev.

da bi bil v Carigradu sestanek angleških poslanikov na Balkanu.

Anglija je po svojem poslaniku v Sofiji izrekla bolgarski vladi svoje nezadovoljstvo zaradi njene politike do držav osl. Po vojni da bo Anglija postopala z ozirom na to politiko. Tako poročajo italijanski listi.

Ameriški listi so poročali, da so Nemci v noči od 15. na 16. oktobra že vkrcali čete za napad na Anglijo in da je bil to noč tudi najhujši letalski napad na Anglijo, katerega napada se je udeležilo okoli 1000 nemških letal. Srditi napadi angleških bombnikov na pristanišča ob Rokavskem prelivu pa da so Nemce prisilili, da so napad opustili. Iz Londona se uradno ta vest zanika, čeprav je isto vest objavil vojaški dopisnik Reuterja polkovnik Lawe. V svojem poročilu je polkovnik Lawe opozorjal Angleže, da nevarnost nemškega vpadu v Anglijo nikakor ni minila.

Nemci so spremenili svojo taktiko pri zračnih napadih na London. Čez dan ne napadajo več veliki bombniki, ki so se le težko obranili napadov angleških letalcev, temveč se odslej uporabljajo za dnevne napade le lovski letala, ponoči pa napadajo veliki bombniki. Izgube so se zato zelo zmanjšale.

Nemško vrhovno poveljništvo poroča, da so nemški rušilci prodrli v Bristolski kanal v Angliji, napadli tu neke angleške vojne ladje in da so s torpedi zadeli neko angleško vojno ladjo. Angleška admiraliteta pa te vesti zanika ter pravi, da so se morale nemške ladje umakniti, ne da bi povzročile kako škodo.

Angleški poslanik v Madridu je imel daljši razgovor z gen. Franc. Razpravljala sta o vseh vprašanjih, ki se tičejo obeh držav.

Francoski listi v nezasedeni Franciji poročajo, da so angleške letalske in pomorske sile popolnoma razdejale vse pristaniške naprave v francoskih lukah Cherbourg, Boulogne in Dunkerque ter tudi vse pomožne doke, ki so jih postavili Nemci.

V Bonu v Alžirju je bila odkrita neka komunistična organizacija. Več ljudi je bilo aretiranih.

Predstavniki nemškega zunanjega ministrstva je izjavil tujim časniki, da ni v nemško-sovjetskih prijateljskih odnosih nastala nikakva sprememba. Vsa ugotovanja o čem drugem so čisto brezkoristna.

Sovjetska agencija je demantirala angleške vesti, da bi sovjetske čete vkrakale v Romunijo in da je neka sovjetska torpedovka potopila neko romunsko ladjo. Neresnična je tudi vest turških listov o spopadu sovjetskih in nemških čet pri Galacu.

Sovjetski dopisni urad Tass objavlja demanti vesti japonskih listov, da je sovjetska vlada sklenila sklicati v Moskvi konferenco Japonske, Nemčije, Italije in Sovjetske Rusije. Enak demanti je bil izdan tudi iz Berlina.

Ob pogajanjih med Japonsko in Nizozemsko Indijo je izjavil japonski zastopnik, da želi Japonska kljub berlinskemu paktu ohraniti prijateljske odnose z Nizozemsko Indijo.

Nekateri listi so objavili vest, da je bil dosežen med Japonsko in Nizozemsko dogovor, po katerem da bo Nizozemska Indija dobavljala Japonski 7 milijonov sodov nafte na leto. S tem bi bilo kritih 40% japonske potrošnje. Ameriški zunanji minister Hull pa je na konferenci tiska z ozirom na to vest izjavil, da nima ameriška vlada nobenega potrdila za resničnost te vesti.

Transporti vojne materiala prihajajo neprestano po zopet odprtih cestah iz Birme na Kitajsko. Do petka Japonci ceste na kitajskem ozemlju še niso bombardirali. Kitajci pravijo, da se ne boje, da bi mogli Japonci prevoz materiala po tej cesti preprečiti, ker vozijo avtomobili le ponoči in v razdalji 2 km eden od drugega, poleg tega pa so tu visoke gore, da ne morejo japonska letala iz malih višin napadati transportov.

Vsi kitajski listi pišejo z največjim navdušenjem o zopetni otvoritvi cest ter naglašajo, da je sedaj kitajsko-angleško prijateljstvo za vedno utrjeno. Z največjim priznanjem pišejo tudi o ministrskem predsedniku Churchill.

Japonski bombniki so bombardirali birmansko cesto. Japonsko poročilo pravi, da je bilo bombardiranje uspešno in da je bil zadet en most.

Kitajske čete so vdrele v Indokino, ki so jo zasedle japonske čete in osvojile mesto Lugsau.

Siamska vlada je izjavila, da bo obnovila svoje teritorialne zahteve do Francoske Indokine, čeprav je francoska vlada te zahteve že enkrat odklonila.

Vlada Združenih držav Sev. Amerike je dovolila Kitajski nov kredit v višini 50 milijonov dolarjev. Ves ta kredit bo porabljen za nakup vojnega materiala v Združenih državah.

Zakaj te razlike?

Ali ni vsa država eno gospodarsko ozemlje?

Ko je bilo pomanjkanje koruze največje, se je večkrat pripetilo, da slovenski trgovci niso mogli oskrbeti svojih odjemalcev s koruzo, ker oblasti v drugih banovinah niso dopustile, da bi se že kupljena koruza izvozila iz dotične banovine. Te prepovedi so bile v ostrem nasprotju z osnovno ustavno določbo, da je vsa država enotno gospodarsko ozemlje, ki ne pozna nikakih notranjih carinskih mej. Ta ustavna določba je bila sankcionirana tudi z lanskim sporazumom, ki izrečno naglašja, da je vsa država enotno gospodarsko in trgovinsko ozemlje. Navzlic temu pa so se dogajali primeri kakor prej opisani.

Niso pa to edini primeri, ki dokazujejo, da se pri nas ne spoštuje načelo enotnosti gospodarskega ozemlja. Posebno se je to pokazalo pri kontroli cen in pri določevanju maksimalnega dopustnega bruto-zasluzka. Tako smo že opozorili na to, da se dovoljuje v Beogradu znatno višji maksimalni bruto-zasluzek kot v Ljubljani. Sedaj smo doživeli nov takšen primer.

Dočim je določen maksimalni bruto-zasluzek pri jedilnem olju v Zagrebu in Beogradu na 20%, je v Ljubljani določen le na 15%. Kako krivična je ta določba, dokazujejo naslednje številke.

V Ljubljani se plača od kilograma olja mestne in banovinske trošarine 2 din, v Zagrebu pri isti nabavni ceni pa samo 1'20 din, v Beogradu pa 1'50 din. To se pravi, da zasluži prodajalec v Zagrebu 80 par, oni v Beogradu pa 50 par že samo zaradi te razlike v samoupravnih davščinah.

Ceprav pa imata trgovec v Zagrebu in Beogradu znatno večji zaslužek, se jima dovoljuje 20% bruto-zasluzek, ljubljanskemu trgovcu pa le 15%. Krivičnost te razlike je še zlasti velika, ker so v Ljubljani mestne in banovinske doklade neprimerno višje kot v Beogradu. Režija ljubljanskega trgovca je torej znatno višja, navzlic temu pa se naj zadovoljuje z manjšim dobičkom. Na ta način se ne pomaga potrošnikom, temveč se samo ubija slovenska trgovina. Kdo pa bo imel korist od tega, če bo ta ubita? Ali bomo morda Slovenci na boljšem, če bodo slovenski trgovci morali likvidirati, njih posle pa bodo prevzemali drugi?

Značilno za razrvanost naših razmer je tudi to, da niti v Sloveniji sami ni povsod določen maksimalni bruto-zasluzek enako. Ponekod znaša 15%, v drugih krajih pa 10%. Vse te razlike dokazujejo, da se pri nas ne vodi enotna

gospodarska politika, pa čeprav se tako silno mnogo govori o načrtu in diriganem gospodarstvu. Navsezadnje dela vendarle vsak po svoje, gospodarstvo pa trpi, ker zaradi teh razlik in posebnih določb v vsaki pokrajini ne more pravilno kalkulirati niti dobro poslovati.

Zato je nujno, da se te razlike nehajo in da se spoštuje osnovno ustavno načelo, da je vsa država eno gospodarsko ozemlje, v katerem veljajo enotni predpisi, ne pa kakor se komu zdi. Naše gospodarstvo ima velike možnosti razmaha in razvoja le, če je vse ozemlje države enotno gospodarsko ozemlje, če se pa to ozemlje razdrobi na polno malih enot, ne bo pro-

stora ne za industrijo in ne za trgovino, temveč le za majhne kramarije brez vsake gospodarske sile.

Ce je država enotno ozemlje, potem ni razloga, da bi se smel dopuščati trgovini v Zagrebu in Beogradu višji maksimalni bruto-zasluzek kot trgovini v Ljubljani. Kajti če je pravilno določen maksimalni bruto-zasluzek v Beogradu, potem mora ta veljati za vso Jugoslavijo, ali pa ni pravilno določen.

Te razlike maksimalnega bruto-zasluzka so zato dokaz neurejenosti razmer, so v kričečem nasprotju z enotnostjo državnega gospodarskega ozemlja in bi se zato tudi morale odločno likvidirati!

Polletna bilanca OUZD

Ravnateljstvo Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani je na svoji zadnji seji obravnavalo poskusno bilanco bolniškega zavarovanja za I. polletje 1940., iz katere posnemamo sledeče:

Predpisani dohodki so znašali din 29.133.922'. Od teh odpade na predpisane bolniško-zavarovalne prispevke din 28.421.862', ostalih din 712.059' — pa se nateka iz naslova povračil, dohodkov lastnih kopalniških naprav, obresti itd. Pod predpisanimi prispevki je razumeti prispevke, ki so bili predpisani za dobo od 1. januarja do 30. junija, toda dejansko takrat še niso bili plačani, temveč se običajno realizirajo šele po preteku 3 in pol mesecev.

Izdatki so dosegli v prvem polletju 1940. din 28.834.049'. Po tem takem znaša poslovni prebitok din 299.873'; toda ta prebitok je navidezen in pri nestalnosti rizika zelo nezaten. V bilanci namreč ni mogoče upoštevati vseh računov, ki dejansko spadajo v prvo polletje, ker prihajajo ti računi običajno šele po zaključitvi računskega obdobja. Na podlagi staleža bolnikov so manjkajoči računi ocenjeni z din 550.000', zbog česar je prvo polletje 1940. dejansko zaključeno z din 250.126' — poslovnega primanjkljaja.

Med izdatki je najvišja in najvidnejša postavka — hranarina v višini din 8.196.064' — ali 28'13% od skupnih dohodkov. Za zdravila je izdal urad din 3.350.840' — ali 11'50%. Oskrbnine v bolnišnicah so v prvem polletju dosegle din 3.233.944' — ali 11'10%. Stroški za zdravilnike so znašali din 3.072.915 ali 10'55%. Porodniške podpore, dajatve in storitve so urad obremenile z din 1.719.232 ali 5'89%. Zdravljenje v sanatorijih je velja-

lo din 1.409.393' — ali 4'84%; nega in popravila zob din 583.604' — ali 2%; pogrebne din 224.798' — ali 0'77%; vzdrževanje ambulatorijev din 751.244' — ali 2'58%; laična kontrola bolnikov din 462.558' — ali 1'59%; odpis in vzdrževanje inventarja din 236.384' — ali 0'81%; stroški samouprave din 40.449' — ali 0'14%; razni stroški din 38.430 ali 0'13%. Dotacija skladu za odpis neizterljivih prispevkov je znašala din 710.546' — ali 2'44%, dotacija skladu za pokritje primanjkljajev pa din 710.546' — ali 2'44%. Od upravnih stroškov din 4 milij. 93.094'39 ali 14'05% odpade na plače nameščencev, doklade itd. din 3.272.659' — ali 11'23%, na materialne izdatke pa din 820.434 ali 2'82%. Med materialnimi izdatki obremenjujejo urad zelo občutno najemnine za poslovne prostore, ki predstavljajo obrestno in amortizacijsko službo investiranih gradbenih stroškov, kar znaša 7% od zazidanih glavnic.

Hranarina je še vedno za skoro 3 točke višja kakor povprečje v vsej državi. S tem v zvezi so višji tudi ostali izdatki, ki so odvisni od staleža bolnikov. V prvem polletju je bilo v staležu delanezmognih povprečno dnevno 2.406 oseb, porodnic, ki so prejemale dajatve in podpore pa 343.

Iz premoženjskega stanja je razvidno, da znaša zaostanek na neporavnanih prispevkih din 30 milijonov 202.690'08. To je ogromen znesek, ki pomeni za urad manjkajoča obratna sredstva, katere si mora urad za vzdrževanje likvidnosti od drugih zavarovalnih pagon izposojati proti obrestovanju po 6%.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani.

Sonce je vir zdravja, moči in lepote!

Slabo vreme onemogoča sončenje na prostem. — Prezaposlenost vam ne dovoli potovanja na morje ali v planine!

Obsevajte se doma z našo patentirano ultravijolično obsevalko »ORIGINAL RUB«
Stane samo din 1200 — in je najcenejša obsevalna naprava te vrste. Za ta denar imate doma stalno sonce in zdravje, veselje in moč, ugodno občutje in nove življenjske sile.

Potemnitev kože že po par obsevanjih!

Dobavljaja:

JUGOPATENT, Ljubljana
Dvořakova ulica 8.

Politične vesti

Nemški listi objavljajo izjavo, da ni med Jugoslavijo in Nemčijo nikakih zapletljivosti in da jih tudi ni treba pričakovati. Odnosaji med Jugoslavijo in Nemčijo se razvijajo tako, da ni nobenega razloga za vznemirjenje. Nobene nove okoliščine ni, ki bi mogla spremeniti sedanje dobre odnose med obema državama.

Gleda odnošaje Nemčije do balkanskih držav se je tujim časniki karjem izjavilo v nemškem zun. ministrstvu, da bi sicer Nemčija pozdravila naslonitev Grčije na državi osl, vendar pa ne namerava urediti svojih odnosov z Grčijo s pritiskom. Nemčija ne čuti nobene potrebe, da bi s pritiskom

vplivala na katero koli državo evropskega jugovzhoda s pritiskom. Odnosaji z Grčijo in Turčijo se niso nič spremenili. Tudi ni znaka, da bi se moglo razmerje med Nemčijo ter Turčijo, Grčijo in Jugoslavijo poslabšati. Nemčija ima do teh držav dobre, do nekaterih celo prijateljske odnose in hoče te ohraniti oz. še zboljšati.

Grška vlada je demantirala vse vesti o nekem nemškem in italijanskem ultimatu.

Uradno se demantira vest beograjskega »Vremena«, da je na Grškem v kratkem pričakovati spremembo vlade. Prav tako se odločno demantira vest, da se namestila sedanji grški kralj odpovedati prestolu v korist prestolonaslednika Pavla.

Romunska vlada zanika vesti, da bi bile nemške podmornice v Crnem morju.

Angleži uradno demantirajo vest,

Denarstvo

Stanje Narodne banke

Izkaz Narodne banke z dne 15. oktobra navaja naslednje spremembe (vse številke v milijonih dinarjev):

Kovinska podloga se je povečala skupno za 14,7 na 2402,8.

Devize izven podloge so narasle za 43,8 na 575,8.

Vsota kovanega denarja se je zmanjšala za 2,3 na 202,3.

Skupna vsota posojil je ostala skoraj neizpremenjena, ker se je povečala le za 0,5 na 1642,6. Narasla pa so menična posojila za približno 10, skoraj za isto vsoto pa so padla lombardna posojila, ki so izkazana s 172,0.

Eskont bonov za nar. obrambo se je dvignil za 155 na 5421.

Razna aktiva so se zmanjšala za 0,2 na 1859,2.

Obtok bankovcev se je znižal za 11,4 na 12.524,4. Narasle pa so obveze na pokaz za 193,5 na 2637,9, da so vse obveznosti na pokaz in obtok bankovcev narasle za 182,0 na 15.162,3.

Zato se je skupno kritje znižalo od 25,50 na 25,35%, samo zlato pa od 22,17 na 21,96%.

Obrestna mera je ostala še nadalje neizpremenjena.

Tečaji

so se malo spremenili

V preteklem tednu so se tečaji na beograjski borzi razvijali čisto normalno, brez posebnih variacij. Papirji so večinoma ohranili svoje pozicije. Samo na zadnji borzni sešestanek v tednu je bilo nekoliko živahnije. Gibanje tečajev je razvidno iz naslednjih števil:

	11. X.	18. X.
2,5% vojna škoda	445—	445—
7% investicijsko	100—	101—
4% agrarne	54'50	54'50
6% begluške	77'50	77—
6% dalmatinske	70'50	70—
6% gozdne	70'50	70'50
7% Blair	96—	96—
8% Blair	101—	101'50
7% Seligman	103—	103—
7% stabilizacijsko	97—	97—

Ves promet je znašal 3.270.000, za 1.120.000 din več ko prejšnji teden.

Na deviznem trgu je bilo le malo sprememb. Angleški funt je najprej narastel, nato pa zaključil na stari višini 222,06. New York

je bil ves teden po 5500. Srednji tečaj Zeneve je bil 1275,17, Stockholma pa 1312,30. Ostale devize niso notirale.

Na klirinškem trgu so bile prve kupčije za nemške marke po novem tečaju. Terminski kupčiji ni bilo. Grški boni so popustili za 9,5 točke na 58,50.

Ves promet je znašal 46,4 (za 12,28 milijona din več ko prejšnji teden).

Na mednarodnem deviznem trgu

ni bilo pretekli teden važnejših sprememb. Londonska deviza je ohranila svoj tečaj (403,5), ki je

nekoliko višji od oficialnega londonskega (403). Tečaj švic. franka se je vrnil zopet na svojo staro višino od 23,21 na 23,18. Nemška deviza se je dvignila od 40 na 40,05.

V Curihu je bil razvoj glavnih deviz naslednji:

	11. X.	18. X.
Pariz	9,90	9,95
London	17,00	17,20
Newyork	431,50	431,50
Milan	21,80	21,80
Berlin	172,75	172,75

Na valutnem trgu se je okreplil francoski frank od 4,70 na 5,10, ameriški dolar od 409 na 413,50 in britanski funt od 7,50 na 7,70.

Devizni promet na Ljubljanski borzi je znašal pretekli teden 16,4 milijona din, za 4,37 milijona din več ko prejšnji teden.

Transforni dinarji, ki so last Angležev in Francozov, se več ne bodo smeli uporabljati za izvoz blaga v tretje države.

Priljubljeni se energični ukrepi, da se prepreči spekulacija z grškimi boni, ker je ta spekulacija zelo škodovala naši trgovini z Grčijo.

V avgustu je znašal dotok zlata v Združene države Sev. Amerike 331 milijonov dolarjev, da je vsa zlata podloga narasla že na več ko 21,4 milijarde dolarjev.

Na Angleškem so ugotovili, da podpisujejo vojna posojila v mnogo večji meri kraji, ki so trpeli od večjih bombnih napadov ko drugi okraj.

Boj za svetovni zavarovalni trg

Kdo bo obvladal tihi izvoz

Manj vidni in manj znani ko vojaško-politični in drugi interesi velesil, ki so povzročili drugo svetovno vojno, so interesi velezarovalnic in njih skupin, predvsem angleške, italijanske in ameriške skupine vodilnih zavarovalnih družb. Vendar pa tudi ti interesi niso nič manj važni. Morda so celo še važnejši, ker so raztegnjeni tudi na važno dobo miru, ker se borijo zdaj za premoč na svetovnem zavarovalnem trgu, ker obsegajo dejansko vse gospodarstvo, premično in nepremično, mirovno in vojnodobno, ves promet in vse osebno zavarovanje ter dovažajo svojemu središču oziroma sedežu čisto zlato za golo papirno jamstvo oz. »garancije«. Povezanost moderne svetovne gospodarstva je dejansko dvignila zavarovalno panogo na stopnjo najvažnejše industrije, industrije brez surovin, kakor jo imenujejo v Italiji, kjer se je pravkar zaključila velika tiskovna anketa o razvoju in razmahu italijanskega zavarovalništva.

Italijansko zavarovalništvo, ki opravlja za Italijo ta tihi izvoz res že zelo uspešno in na vseh kontinentih, z izjemo Avstralije, si je znalo v zadnjih dveh desetletjih pridobiti tem večji ugled, ker se je bilo mogočno razvilo po vsej Srednji Evropi že v okviru stare države Avstro-Ogrske in ker ima še zdaj v svojem dosegu znatne predele nevtralne ter po državah osišča zasedene Evrope, poleg

same Italije in Nemčije, ki bosta odslej tudi na tem polju še bolj načrtno skupno nastopale.

Vojna med že omenjenimi sistemi zavarovalništva se že bije in se bo nadaljevala še po sami svetovni vojaški vojni. Za nas je ta vrsta vojne še tem bolj zanimiva, ker je središče in sedež italijanskega močnega zavarovalništva v mestu z našim naravnim pristaniščem, v bližnjem Trstu. Neposredno smo vključeni v italijanski zavarovalni svetovni sistem po delovanju baš teh tržaških zavarovalnic in z nami vred velja to za ves Balkan, ki je v tem pogledu podobno prepleten kakor na splošno v političnem. Tudi na polju zavarovanja so se tu križali veliki interesi svetovnih sistemov in večina zaslužka tujih zavarovalnic se je trajno odtekala od nas v obliki tihega denarnega izvoza.

Moč italijanskih družb

Razmerje med temi tihimi velesilami je bilo na začetku sedanje vojne že skrajno napeto, ni pa bil še noben tekmelec toliko oslavljen, kot bi se morda pričakovalo za dobo po zadnji veliki gospodarski svetovni krizi. Italijansko zavarovalništvo je na primer imelo tudi kljub abesinski vojni in kljub avtarkijski usmerjenosti italijanskega gospodarstva še skozi vsa zadnja leta znatne organizacijske uspehe. (Od zmage si seveda obeta še večje.) Po podatkih omenjene

domače ankete sta dovajali glavni tržaški italijanski velezarovalnici »Assicurazioni generali« in »Riunione adriatica di sicurtà« Italiji letno milijardne vsote denarja. Sama prva družba s svojimi 62 priključenimi družbami in podružnicami je kasirala v inozemstvu do začetka vojne vsako leto nad eno milijardo in šest sto milijonov lir. Po lastni primerjavi je pobrala v inozemstvu štirikrat več zavarovalnine ko v sami Italiji. Na drugem mestu v tem tihem izvozu in uvozu je Riunione z nižjimi, pa še vendar znatnimi števili.

Italijanska zavarovalna skupina predstavlja poleg tega izredno mogočen domač in inozemski zavarovalniški aparat s številnimi centralami in podružnicami, ki ima trdno tehnično, pravno in trgovinsko tradicijo dobrega stoletja v skoraj vseh državah. Za italijansko kopno in pomorsko zavarovalništvo velja, da je njena civitas omnium maxima mesto Trst. Zanj pomeni ta stroka bodočnost.

Angleško zavarovalništvo

Nasproti italijanskim zavarovalnim družbam pa stoji predvsem veliki angleški zavarovalni sistem s še večjo kapaciteto in tradicijo. Sedež angleškega sistema je London, »Lloyd« z mnogimi družbami iz vsega kraljestva. Njegovi znaki so bistveni del angleške svetovne premoči: nosijo jih ladje vseh narodnosti, blago iz večine

V gostilni in restavraciji

zahtevajte vedno izrecno Rogaško mineralno vodo!

Ona Vam na prav prijeten način pospešuje prebavo in Vaš organizem Vam bo za to hvaležen.

držav in tudi osebe na morju, na kopnem in v zraku. Angleški zavarovalni sistem se je uveljavljal z veliko disciplino in tudi s pritiskom borz interesiranega bančnega in drugih sistemov, klavzula »British Security« je bila na vsem svetu obvezna, zlasti »za države brez valutnih omejitev«, pravi italijanski listi; zato pa je pritekal denar, zbran »per fas e per nefas« v ogromnih rekah v angleške blagajne. Med hudo orožje štejejo tudi odpor oz. preganjanje Židov, od česar si Angleži obetajo reakcije teh na škodo italijanskega in nemškega zavarovalništva. Italijanski strokovnjaki pa trde, da je bil ta odpor močan le v nekaterih državah.

Mogočnost angleškega zavarovalnega sistema dokazujejo navedbe o letnem dotoku zavarovalnin, ki se cenijo na 1.250.000.000 funtov sterlingov. Po tečaju 90 lir za funt znaša to 110 milijard lir.

Italijanski listi smatrajo sedanjo vojno tudi kot vojno za to ogromno bogastvo, ker mislijo, da se bodo premagane države morale umakniti tudi na tem polju zmagovalcu oziroma se mu vsaj podrediti. Zveza med nemškim in italijanskim zavarovalništvom pa naj zagotovi, da se premagancem v vojni ne bo pozneje posrečilo ostati zmagovalci v miru. Ta zveza bo morala biti tudi pripravljena, da odbije napad ameriškega zavarovalništva na ostale kontinente. Umakniti se bo moralo predvsem tudi francosko zavarovalništvo. Po predlogu nekega tržaškega lista bi morali premaganci prepustiti družbam zmagovalcev tudi vse svoje investicije in pravice na račun vojne odškodnine in za obnovo dežel, da bosta mogle Nemčija in Italija vreči to panogo v boj kot predstražo svoje ekspanzije. Trstu, Rimu in Berlinu ter Monakov naj prikladna nova zakonodaja odpre jutrišnjo Evropo.

Amerika na prehodu

Ch. A. in M. B. Beard

(Nadaljevanje.)

Ta dan, kmalu potem ko se je borza odprla, je bilo kakor da se je brezno odprlo pod povpraševalci. Samo prodajalci so se pojavili v množicah in vrgli stotisoče delnic v ta skoraj brezdanji prepad, po vsaki ceni, ki se je ponudila. Niže, niže, vedno niže so padale cene, ko so se gnetli in kričali prekupčevalci okrog miz tistih specialistov, ki so navadno imeli kupcev za vse. Zunaj na ulicah so zgodnje izdaje časnikov razglašale katastrofo. Preplašeni od paničnih poročil so majhni in veliki lastniki delnic hiteli še povečati poplavo prodajnih naročil. Po brnečih telefonih so prekupčevalci pozivali svoje kliente, naj jim dovolijo širše limite, preden bo prepozno. Ko se je čez dan naval kupčij povečal, so bile žice zatrpane s poročili, ki jih ni bilo mogoče oddati pravočasno, da bi rešila spekulante pred popolnim propadom. Ko je končno gong naznanil uro konca, so bili naznanjevalci čen daleč zaostali s svojimi poročili, uradi prekupčevalcev so bili podobni norišnicam in še vedno so se telefonisti zamažili, da bi sporočili vsem obupanim žrtvam zadnje novice. Zdelelo se je — če naj govorimo z besedami Edmunda Burkea —, da so »stavbeniki razvaline« dobro opra-

vili svoje delo. V zmedu tega dne se je zaznamovala rekordna prodaja 16.410.000 delnic in povprečna cena 50 vodilnih delnic je padla za skoraj 40 točk. Med udarci eksplozije so se bančniki in senzali zbirali v majhne skupine, hoteli in se vračali z nanagloma sklicanih posvetovanj, išoč razlage, upanja in sveta za prihodnji dan.

V zadnjih mesecih leta so se v »narodnem svetilišču« dan na dan menjavale poplave in polomi, kakor sta se v prsih prodajalcev in kupcev borila optimizem in obup. Zapiski, zbrani iz finančne kronologije v knjigi »American Year Book« (Ameriški almanah), nam pomagajo prikazati, kako veliko je bilo to valovanje oziroma kolikšna je bila čustvena zmeda posameznih osebnosti. Dne 30. oktobra: »se delnice popravljajo, ko Rockefellerji izjavljajo, da kupujejo«. 6. novembra: »delnice padle od 5 do 66 točk«. Dne 8. novembra: »kupčevanje mirnejše, cene nižje«. 12. novembra: »Silen polom delnic«. 13. novembra: »Delnice padajo z veliko silo«. 15. novembra: »Delnice se popravljajo«. Dne 21. novembra, ko je konferenca v Beli hiši najavila velike izdatke za razne gradnje in je Henry Ford podal izjavo v Washingtonu: »delnice se dvigajo«. 3. decembra: »Hooverjevo sporočilo kongresu izraža optimizem glede vseh panog trgovine in industrije. Delnice se dvignejo, brž ko to poročilo doseže New

York«. 12. decembra: »Delnice padajo, kakor niso več že od 12. novembra«. 13. decembra: »Po nadaljnjem padcu se delnice strmo dvigajo v poznih urah«. 19. decembra: »Delnice padajo ob naglem kupčevanju.«

Ostalo zimo so padci, dvigi in ravnodušnost označevali tok strahu in neodločnosti. Spomladi 1930. je odločitev padla — za nezaupanje. 2. maja: »Val likvidacije na borzi«. 3. maja: »Ponoven oster padec delnic«. 6. junija: »Trg slab«. 7. junija: »Zopet hud padec«. 8. junija: »Delnice hudo padajo«. 10. junija: »Delnice se popravljajo«. Možem in ženam, katerih čustva so se osredotočila na prizadetih vrednostih, so ta menjavanja trgala srce. Na mesto obetane divjele navdušenja je nastopil popoln obup. Vsemogočni (cezar) Julius je padel in »mrliči so v haljah begali ječ po cestah.«

V nekaj mesecih so se v industriji, kmetijstvu in socialnem življenju pokazale ob raznih dogodkih resnične sile, ki so stale za prvimi eksplozijami na borzi. Niti poročila niti številčni podatki ne dajejo dovolj točnega popisa in tudi razprava te vrste ne more dati popolne slike celotne drame, ki se je odigrala v teku štirih viharjih let, vseh prizorov rastoče bede, z vso človeško tragedijo in komedijo, ki sta spremljale ta ve-

* Citat iz Hamleta (Shakespeare, po Zupančičevem prevodu).

likanski prizor. Vsaj del povesti pa povedo hladne in brezčutne številke, ki so registrirale tiste strani drame, ki se dajo izraziti matematično.

Primerno se nam zdi, da začnemo pri padcu na borzi. Po Dow-Jonesovem indeksu za tečaje delnic je padla od septembra 1929 do januarja 1933 cena 30 industrijskih delnic od povprečno 364,9 na 62,7 dolarja za delnico. Skupina 20 občekoristnih podjetij je izkazala padec od 141,9 na 28,0 dolarja za delnico. 20 železniških delnic je padlo od povprečno 182,0 na 28,1 dolarja delnica. Drugi indeksi so kazali enako hudo katastrofo. Po indeksu »New York Timesa« je padlo 50 delnic (25 industrijskih in 25 železniških) od povprečne cene 300,52 na 58,65 dolarja za delnico. Neka kompilacija »Standard Statistics Cie (Inc.)« za 420 delnic (351 industrijskih, 37 občekoristnih podjetij in 33 železniških), z mesečnim povprečjem 1926. leta = 100, izkazuje v istem času padec od 225,2 na 49,1. Po istem viru in v istem času je padel indeks dvajsetih (20) newyorških bančnih delnic od 357,8 na 67,9.

Na čelu dogodkov, ki so kazali spremembo v gospodarskem položaju in ljudsko bedo po vsej deželi, je bilo naraščajoče število bank, ki so ustavile svoje poslovanje. Res da ni bilo veliko novega v zgolj finančnih polomih te vrste. Med letoma 1920. in 1929. je pro-

padlo okrog 5000 bank s poldrugo milijardo dolarjev vlog, toda ti bankroti so se večinoma zgodili v poljedelskih krajih in so predvsem predstavljali gospodarsko nesrečo farmerjev in od njih odvisnih trgovcev. Sedaj je to normalno število bankrotov poskočilo. Med 30. junijem 1929 in 30. junijem 1930 je zaprlo okna 640 bank, proti 549 v enaki dobi prejšnjega leta. V naslednjem fiskalnem letu je zaprlo blagajne 1553 bank in pri tem je zmrznilo za več ko eno milijardo dolarjev vlog, medtem ko je v predhodni enaki dobi vsota zamrznjenih vlog dosegla le 345 milijonov. V prvih 10 mesecih 1932. leta je bankrotiralo 1199 bank in prizadete vloge vlagateljev so znašale 605 milijonov dolarjev.

Če je to nemara res pomenilo, da je višek krize prekoračen in da se obljublja zboljšanje, kakor so trdili finančniki, vendar ta misel ni prinesla nobene tolažbe niti ne pomoči milijonom ljudi, katerih prihranki so zašli v precep in katerih izgledi na polno povračilo so bili v najboljšem primeru dvomljivi. Razen tega pa so, ko se je kriza nadaljevala, banke v velikih mestih — v New Yorku, Pittsburghu, Washingtonu, Clevelandu in Chicagu — propadle s takimi eksplozijami, ki so pretresale ves finančni svet. Če so mogli propasti taki zavodi, kaj je bilo še varno in kakšna nesreča ima še priti? (Nadaljevanje prih.)

Uvoz iz Romunije se bo plačeval v švic. frankih

Združene države Sev. Amerike se blokirale romunske terjatve v Ameriki. Naša zunanja trgovina z Romunijo pa je bila glede plačevanja urejena na podlagi ameriških dolarjev in smo uvoz iz Romunije plačevali v ameriških dolarjih, ravno tako pa nam je plačevala naš izvoz Romunija v dolarjih. Ker pa so sedaj romunske terjatve v Združenih državah blokirane, je bilo sklenjeno, da se v bodoče plačuje naša trgovina z Romunijo v švicarskih frankih. Zato se pozivajo vsi uvozniki, ki so dobili dovoljenje za uvoz blaga iz Romunije ter pooblastilo za plačilo blaga, da se obrnejo na pooblaščen denarne zavode, da jim zamenjajo ta pooblastila za plačilo v švic. frankih. Devizna direkcija bo v kratkem izdala v zvezi s tem vprašanjem potrebna navodila.

Mizarski tečaj za notranjo arhitekturo

Zavod za pospeševanje obrta Zbornice TOI prireja za mizarske mojstre in pomočnike, ki so že izvežbani v strokovnem risanju, tečaj za notranjo arhitekturo. Vodil ga bo strokovni učitelj Tehniške srednje šole **Franjo Brenčič**. Tečaj bo ob nedeljah in praznikih dopoldne ter se prične v **nedeljo 3. novembra** ob 8. uri zjutraj v učnih prostorih Tehniške srednje šole v Ljubljani. Trajal bo čez vso jesen, zimo in pomlad. Pismene prijave za tečaj s točnim naslovom naj se pošljejo najkasneje do dne **28. oktobra t. l.** na naslov: **Zavod za pospeševanje obrta Zbornice TOI v Ljubljani**, kjer se dobe na željo tudi podrobnejša pojasnila.

Že v 24 urah

harva, plesira in kemično s n a ž i obleke, klobuke itd. Škrobi in svetlolika srajce, ovratnike in manšete. Pere, suši, monga in lika domače perilo

tovarna JOS. REICH

Poljanski nasip 4-6. Šelenburgova ul. 3
Telefon št. 22-72.

Iz zadružnega registra

Vpisala se je zadruga »Marad«, osrednja zadruga za izvoz lesa z o. z. v Ljubljani. Zadruga ima namen pospeševati izvoz in prodajo lesa ter lesnih izdelkov svojih članov v inozemstvo. V ta namen prevzema inozemska naročila, da je svojim članom strokovna navodila, skuša dosegati čim ugodnejše izvozne in prodajne pogoje, vzdržuje pisarno, ki vodi vse posle posredovanja in trgovine z inozemstvom, ustanavlja poslovalnice in skladišča, najema in daje kredite, nabavlja svojim članom obratne potrebščine itd. Poslovni delež znaša din 5000. Vsak zadružnik jamči s 5kratnim jamstvom. Člani upravnega odbora so: inž. Alojzij Zumer, ravnatelj v Nazariju, inž. Franc Šonbichler, ravnatelj v Tržiču, Franc Furlan, posestnik v Verdu, Ivan Potočnik, lesni trgovec, Brezno, Ivan Šelih, posestnik na Dobrovi, inž. Jernej Zupanc, lesni trgovec, Lancovo. Pooblaščenec zadruge je Boleslav Ternovec, poslovodja na Sušaku.

Trgatev se je pričela

Kaže pa zelo slabo

Letos se je trgatev zaradi neugodnih vremenskih razmer za dobra dva tedna zakasnila. Doberšen del vinogradnikov, zlasti malih, je že opravil delo in spravil domov, kar je bilo na trsu. Nekaj posestnikov pa še čaka, ker računa na še nekaj lepih in toplih sončnih dni, ki naj bi odstotek sladkorja v grozdu nekoliko povečali. Ni pa mnogo upanja, da se bo to tudi zgodilo, čeprav imamo že nekaj dni lepo vreme. Sonce menda ne bo več mnogo vplivalo na razvoj sladkorja v jagodah.

V okolici Maribora — menda tudi drugod v severni Sloveniji ne bo mnogo drugače — je izid letošnje trgatev vse prej ko zadovoljiv. Vinogradniki pravijo, da je letošnji donos komaj za polovico lanskega, ki nikakor ni bil na višku. To pa velja le za boljše lege in za res dobro negovane gorice. Kjer pa kmetje niso prav izdatno škropili, je uspeh mnogo slabši in dosega lanskega komaj do ene tretjine ali še manj.

Glavna krivica letošnje slabe vinske letine sta izredno huda lanska zima in pa neprestano deževje spomladi, poleti in deloma tudi jeseni. Trta je v mrazu hudo trpela in se je le deloma, vsekakor pa zelo pozno okrepila. Mnogo trsja je tudi zmrznilo. Dolge deževne in hladne dobe so seveda razvoj trte zelo ovirale. Ob cvetenju je bilo zopet deževno, kar je naravno vplivalo na nastavek. Ko bi moralo grozdje po vseh pravih naravnih zoreti, mu je manjkalo sonca. Sedaj ga je žgalo tuintam sonce, kmalu zatem pa ga je močil dež. Posledica je bila, da sta se trsja lotila peronospora in oidij, ki sta opravila svoje. Kmetje so sicer škropili, toda ni mnogo pomagalo. Zato se tudi ni čuditi, da je toliko jagod odpadlo in da velik del tudi ni mogel dozoreti.

Grozdje se še močno preša. Mošt ni kaj prida, ker ima razmeroma malo sladkorja. Dočim ga je bilo v okolici Maribora lani n. pr. pri dobrih sortah do 24 in okrog Ljubotomera celo do 26 stopinj, se giblje letos odstotek sladkorja pri srednjih moštih med 16 in 18 stopinjami. Le boljše vrste v vzorno negovanih vinogradih dosega do 19 stopinj. Zato se bo tudi vsebina alkohola v novem vinu gibala med 9,5 in 11 stopinjami, kar je za štajerska vina seveda zelo malo. Na drugi strani je kot posledica vremenskih razmer letos odstotek vinske kisline zelo velik, in bo treba pozimi v kletih napeti vse sile in uporabiti vse znanje, da se bo odstotek kisline nekoliko zmanjšal. Kmetje sami pravijo, da je njihov letošnji pridelek »kislica«, in občinstvo se bo moralo s tem sprijazniti.

Nekaj bi se dalo še popraviti z dodatnim sladkanjem ob vretju. Toda sladkor je tako drag, da si ga bo nabavilo le prav pičlo število imovitejših vinogradnikov. Kmetje čakajo že nestrpno na dobavo trošarine prostega sladkorja, o katerem govori tudi uredba, ki je izšla že pred 14 dnevi. Ali sladkorja ni od nikoder. Zaradi napovedi, da bo sladkor prišel, vino gotovo ne bo boljše. Morda bo ta sladkor res prišel, ali takrat bo mošt že sredi vretja in ne bo potreboval dodatnega sladkanja, ker bo prepozno.

Spričo slabe letine je povpraševanje po starem vinu vedno večje. Zaloge so precej prazne. Zanimajo se posebno za mošt, ki ga trgovci v velikih množinah kupujejo kar izpod preše. Cene se dvigajo in se ponekod v Slovenskih goricah plačuje dober mošt že po 8, 10 in celo po 12 dinarjev za liter. Po čem bodo gostilničarji čez par mesecev točili vino, si pač lahko vsakdo sam izračuna. A. B.

Bratom in sestram na meji — pomoč!

Živimo v dobi, ko marsikod padajo mejniki, ko se rušijo državne tvorbe, ko se človeštvo zvija v mukah, povzročenih po strahovitih pretresih. Zavedati se moramo, da le narodi z močno narodno zavestnostjo in borbenostjo ne izginjajo s pozorišča zgodovine.

Naš narod, po pesnikovih besedah star težkih tisoč let, živi in hoče živeti. Slediti mora plemenitemu zgledu naše jugoslovanske udarne in junaške preteklosti. Strniti se mora v bratski vzajemnosti, sam mora pomagati svojim socialno šibkejšim slojem. Narod je živo bitje, ki ga je treba negovati in zdraviti, da bo zmožen rasti in odpora.

Družba sv. Cirila in Metoda, ki ima v svoji več ko polstoletni zgodovini zapisanih že veliko število dobrih del v prid našemu narodu, priredi letos na nedeljo dne 10. novembra po slovenski zemlji veliko narodno zbirko v pomoč bratom in sestram na naših mejah. Kraljevska banska uprava v Ljubljani je zbirko odobrila za vse kraje svojega območja in priporočila učitelstvu vseh šol, da sodeluje pri tem dnevu.

Pozivamo zato vse naše podružnice, da po vseh naših mestih,

trgih in vaseh skupno z ostalimi društvi takoj pričnejo s pripravi in naj izvedejo zbirko. Kjer ni podružnic, naprošamo druga narodna društva, da takoj ustanovijo v ta namen posebne odbore, ki bodo naloge prevzeli in izvedli; v krajih, kjer pa tudi to ne bi bilo možno, smo prepričani, da bo imela naša Družba vsaj enega posameznika, ki se bo za stvar zavzel in jo izvedel v dobro zlasti naše obmejne mladine po geslu: **Mal položi dar — domu na oltar!** V zavesti velikega pomena takega dela v prid bratom in sestram na meji smo globoko prepričani, da bo letošnja narodna zbirka častno uspela.

Popoln uspeh prizadevanj naj dokaže našo narodno zavest, zato naj bo sodelovanje pri narodni zbirki častna dolžnost slehernega Slovenca.

Bratom in sestram na meji — pomoč! — **Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.**

Trgovinski register

Izbrisale so se naslednje firme:

Kotlarka, družba z o. z., Ljubljana — zaradi končane likvidacije.

Rosenberg Marko, veletrgovina, lastnik Sessler Milan, trgovina z mešanim blagom v Ljubotomeru — zaradi prestanka obrata.

»Vinariac« delniška družba vinogradnikov v likvidaciji, Ptuj — zaradi končane likvidacije.

B. Jesenko, trgovina s klobuki, galanterijo, modnim blagom in perilom; vse te tvrdke so bile v Ljubljani.

Doma in po svetu

V Beogradu so bile pretekli teden zopet velike politične konference, o katerih se je mnogo govorilo v jugoslovanski javnosti. Vse pa kaže, da te konference ne bodo prinesle sprememb, ki so jih nekateri napovedovali in da ostane sedanja vladna politika in koalicijska.

Italijanski poslanik na našem dvoru je obiskal našega gradbenega ministra in imel z njim daljši razgovor.

Jugoslovanski poslanik v Sofiji je obiskal bolgarskega zunanjega ministra Popova ter imel z njim daljši in prirčen razgovor.

Trgovinski minister dr. Andres je podpisal odlok, s katerim se dovoljuje Prizadu, da porabi 44,9 milijona din za pospeševanje sadjarstva. To je del onega denarja, ki so ga morali plačati sadni izvozniki oz. producenti za razne takse.

Konferenca tekstilne industrije bo v torek v Beogradu. Na njej se bo razpravljalo o načrtu naredbe za ustanovitve zajednice uvoznikov bombaža, bombažnega prediva in umetnih tekstilnih surovin. Razpravljalo se bo tudi o izročitvi italijanskega bombažnega prediva v smislu doseženega sporazuma ter o težkočah, ki so nastale glede nabave že sklenjenega turškega bombaža.

Velika konferenca vseh trgovcev, proizvajalcev in predelovalcev živalskih in rastlinskih masčob bo ta teden v Beogradu. Razpravljalo se bo o načrtu centrale za masčobe.

Izdelan je načrt o ustanovitvi zajednice uvoznikov premoga in koksa. Vsa podjetja, ki uvažajo premog in koks za lastne potrebe ali za prodajo, bodo morala biti člani te zajednice. O načrtu se bo razpravljalo na konferenci zainteresiranih podjetnikov in pristojnih činiteljev dne 23. t. m. Takoj nato bo objavljena naredba o ustanovitvi zajednice.

Beograjsko »Vreme« napoveduje, da bo Židom v Jugoslaviji prepovedano trgovati s filmi in imeti kinogledališča.

Občina v Kranju je najela 7.500.000 din posojila za zgraditev tekstilne šole.

Izdana je bila uredba o plači bana Hrvatske. Mesečna plača bana znaša 10.000 din, osebna doklada 4000 din, poleg tega pa ima pravico na posebno funkcijsko doklado, ki se določi vsako leto v proračunu. Po dveh letih aktivne službe ima ban pravico na pokojnino.

Kontrola cen se je razširila tudi na loj, kakor odreja uredba, ki je bila v soboto objavljena v »Službenih novinah«.

Banska uprava v Zagrebu je sprejela večino zahtev in predlogov gospodarskih organizacij glede olajšanja predpisov o avtomobilskem prometu. V kratkem izide uredba, s katero se bodo te spremembe izvedle.

Zbornica v Dubrovniku je sklicala anketo, da se najdejo pota, kako bi bilo mogoče zatreti sušmarstvo.

Naš parnik »Lovčena«, ki je odplul v Ameriko z večjim številom potnikov, je srečno priplul na Bermudske otoke.

Zagrebska občina namerava podražiti plin za 20 do 25%, električni tok pa za 25 do 35%. Tudi zagrebski mestni vodovod namerava podražiti vodo, vendar za manj ko plinarna in elektrarna.

Posadko jugoslovanskega parnika »Orao« je rešil angleški rušilec.

Ljudska univerza v Zagrebu je postala del zagrebske univerze ter je bil za njenega predsednika imenovan univ. prof. dr. Horvat.

Bolgarska vlada je odobrila načrt o zaščiti države, ki je zlasti naperjen proti vsem tajnim družbam, v prvi vrsti prostozidarskim. Novi zakonski načrt ima tudi številne protizidovske določbe. Židje ne smejo imeti nobenih javnih funkcij, za svobodno akademsko poklice pa se omeji število Židov. Židje ne morejo biti več lastniki založništva in ne smejo biti uredniki. Pri javnih dobavah se židje ne bodo več upoštevali.

Nemški znanstveni zavod je bil slovesno otvorjen v Sofiji. Slavnostne otvoritve se je udeležil tudi ministrski predsednik Filov. Sofijska javnost je sprejela otvoritev zavoda z velikim zadovoljstvom kot nov dokaz vedno večjega prijateljstva med Nemčijo in Bolgarsko.

Madžarski ministrski predsednik je izjavil, da je potrebno, da se madžarska ustava spremeni in da se postavi korporativni sistem.

Nad deset tisoč rudarjev je začelo stavkati v madžarskih premogovnikih, ker smatrajo 7% zvišanje plač, kolikor je odobrila madžarska vlada, kot nezadostno. Delavci zahtevajo 30% zvišanje. Madžarska vlada je sklenila, da bo

z najbolj energičnimi ukrepi za-trla stavko.

Turška vlada je izdala na podlagi zakona o zaščiti gospodarstva pooblastilo ministrstva za javna dela, da more takoj rekvirirati vsa vozila.

V septembru je bilo v Angliji v vseh vojnih conah od zračnih bombnih napadov ubitih 6934 civilistov, nad 10.000 ljudi pa je bilo nevarno ranjenih. Ubityh je bilo več žensk ko moških.

Iz londonskih okrajev, ki so najbolj izpostavljeni nemškim bombnim napadom, je bilo dosedaj po izjavi ministra MacDonalda evakuirano 56% prebivalstva.

Pri glasovanju znanega ameriškega zavoda za proučevanje ljudskega mišljenja, se je izjavilo 414 oseb za Roosevelta, 117 pa za Willkieja.

Velikanski požar je nastal na petrolejskem ozemlju v Kaliforniji. V mestu Toranas je nastala eksplozija, nakar se je požar razširil na vse mesto in še na 80 orolov petrolejskih polj.

O katastrofalnih povodnih poročajo iz Katalonije. Zlasti v mestu Torellu je napravila voda velikansko škodo. Tudi Barcelona je zelo trpela. Poročila pravijo, da je utonilo nad sto ljudi.

Zunanja trgovina

Naši trgovski ladji »Bosiljka« in »Karmena« zapustita v začetku prihodnjega meseca njujorsko pristanišče ter bo s tem storjen začetek za vpustitev redne plovbe s čezmorskimi državami. Obe ladji bosta pripeljale znatne količine kavčuka, loja in kositra. V kratkem bi moral priti v Južno Ameriko drug naš parnik, da pripelje v Jugoslavijo tekstilne surovine. Upajmo, da se bo mogla redna pomorska zveza z Ameriko v resnici vpostaviti.

Romunska vlada je razveljavila vsa dosedaj izdana uvozna dovoljenja. Uvozniki morajo vložiti nove prošnje do 31. t. m. Uvozna dovoljenja bodo v bodoče veljala samo tri mesece in se bodo izdajala z ozirom na stanje razpoložljivih deviz in v soglasnosti s sklenjenimi trgovinskimi pogodbami. Uvozna dovoljenja bodo dobivale samo firme, ki so vpisane v sezname uvoznikov.

Kako se bo organizirala prisilna zajednica za tekstilno industrijo

Po informacijah »Jugoslovanskega Kurirja« bo prisilna zajednica za tekstilno industrijo, ki se namerava ustanoviti, reprezentativna in posvetovalna ustanova proizvajalcev, predelovalcev (industrialcev in obrtnikov) ter trgovcev s tekstilnimi surovinami, polfabrikati in gotovimi izdelki. Vse te skupine gospodarstvenikov bodo zastopane v zajednici po svojih organizacijah. Zajednica bo razdeljena v strokovne odseke, ki bodo obsegali posamezne predmete ali skupine najbolj sorodnih predmetov.

V delokrog teh zajednic bo spadalo: reguliranje proizvodnje, predelava in trgovina s tekstilnimi surovinami in proizvodnja gotovega blaga. Prisilna zajednica tekstilne industrije bo morala skrbeti tudi za pospeševanje proizvodnje naravnih in sintetičnih tekstilnih surovin, nadalje za njih nabavo doma in v tujini ter o razdelitvi dobav na posamezna podjetja. Zajednica bi se vzdrževala iz prispevkov interesentov, t. j. svojih članov.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani opozarja delodajalce

da so v prejšnjem mesecu dostavljeni plačilni nalogi zapadli v plačilo. Prispevki morajo biti poravnani v osmih dneh po prejemu plačilnega naloga!

Za čuvanje pravice zavarovancev do pokojnine je potrebno, da so zavarovani prispevki dejansko plačani!

To opozorilo je smatrati kot opomin! Proti delodajalcem, ki ne bodo poravnali prispevkov, mora urad uvesti prisilno izterjavo brez predhodnega opomina. Urad izvršuje važne socialne dolžnosti, ki ne dopuščajo odlašanja.

Vsak ne more v Zdravilišče ali vsak mora paziti na zdravje in doma piti vsaj mesec dni našo najboljšo prirodno mineralno vodo, ki je obenem tudi zdravilna za mnoge bolezni srca, ledvic, želodca, jeter, žolča, razne katere in čiščenje krvi ter normalizira delovanje notranjih žlez in živcev

o n o z r d e č i m i s r c i l